

Õppeaine nimetus: Kirjandus

II KOOLIASTME PÄDEVUSED

Õpilane:

- 1) hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena; peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest;
- 2) oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest; 3) väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromisside vajalikkust;
- 3) oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning
- 4) tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada, oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;
- 5) oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;
- 6) oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile
- 7) vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning mõista suulist kõnet;
- 8) tuleb vähemalt ühes võõrkeeles toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel rutiinsetel teemadel;
- 9) on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades;
- 10) väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest;
- 11) oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste;
- 12) oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel;
- 13) tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;
- 14) väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunstivahendite abil väljendada;
- 15) väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest;

16) on leidnud endale sobiva harrastuse ning omab üldist ettekujutust töömaailma.

VALDKONNAPÄDEVUSED II KOOLIASTMES

Isiksuse kujundamine, tema huvide, võimete ja vajadustega arvestamine. Kirjandusõpetus kujundab õpilase lugemisharjumusi ja -oskusi, seeläbi ka tema identiteeti ja maailmapilti ning suunab enesejuhtimisele ja -analüüsile, ühiskonna ja kultuuri sügavamale vastuvõtule.

Väärtuspõhisuse kujundamine. Kirjandusõpetus kujundab õpilases üldinimlikke, ühiskondlikke ja kultuurilisi väärtusi, esteetilisi ja eetilisi hoiakuid ning tõekspidamisi, arendab tema mõtte-ja tundemaailma, rikastab väärtusloomet.

Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine. Kirjandusõpetus arendab õpilase sotsiaalseid ja kommunikatiivseid oskusi, edendab eesmärgipärase ja tulemusliku tegutsemise oskust ning koostööoskust, rikastab suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

TEEMAD (kooliastmes)	TEEMAD (klasside kaupa)	ÕPITULEMUS
	5. klass	
Lugemine.	Lugemise eesmärgistamine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.	Oskab tutvustada tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi.
Jutustamine.	Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi.	Oskab jutustada tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine.		Oskab koostada teksti kohta eriliigilisi küsimusi; vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega.
	Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Luuleteksti tõlgendamine.	Oskab kasutada loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi, seletada õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust.
	Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi, seiklusjutu tunnused.	Oskab seletada oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.

Esitamine.	Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rollitekstiesitamine.	Oskab esitada peast luuletuse või rolliteksti.
Omalooming.	Eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus.	Oskab kirjutada erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.
	6. klass	
Lugemine.	Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.	Oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi.
Jutustamine.	Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo ümberjutustamine, jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal.	Oskab jutustada tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel, jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine.	Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Loetu põhjal järelduste tegemine.	Oskab vastata teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega, leida lõigu kesksed mõtted ja sõnastada peamõtte, avaldab ja põhjendab oma arvamust.
Teose/loo kui terviku mõistmine.	Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjus-tagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased.	Oskab teksti sisu edasi anda minajutustaja seisukohast, suudab määrata sündmuste toimumise aega ja kohta, sõnastada tegelastevahelist konflikti.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine.	Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine.	Oskab seletada õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust.

	Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.	
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine.	Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus.	Oskab seletada oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust.
Esitmine.	Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Luuleteksti esitamine peast.	Oskab esitada peast luuletuse, lühikese proosateksti.
Omalooming.	Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid (imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu jne).	Oskab kirjutada erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

III KOOLIASTME PÄDEVUSED

Õpilane:

- 1) tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;
- 2) tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt;
- 3) on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu;

- 4) on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärgid ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest;
- 5) suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;
- 6) valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste;
- 7) suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;
- 8) mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;
- 9) oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
- 10) suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada;
- 11) on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust;
- 12) suudab väljendada ennast loominguliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist;
- 13) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne;
- 14) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.

VALDKONNAPÄDEVUSED III KOOLIASTMES

Õpilane:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;

- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu; omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

TEEMA (kooliastmes)	TEEMAD (klasside kaupa)	ÕPITULEMUS
	7. klass	
Lugemine.	Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Oskab klassikaaslastele tutvustada loetud teost, tutvustab teose sisu, tegelasi, probleeme.
Jutustamine.	Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine.	Oskab loetut raamatut klassikaaslastele tutvustada, oskab lugu jutustada.
Teksti tõlgendamine analüüs ja mõistmine.	Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega. Teksti kesksete mõtete leidmine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Tegelase analüüs, tegevusmotiivide selgitamine, sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.	Oskab vastata teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele, kirjeldada teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine.	Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Luuleteksti tõlgendamine. Rahvaluule liigid ja alaliigid. Muinasjutu tunnused. Mõistatuse olemus. Ilukirjanduse põhiliigid.	Oskab selgitada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust, eristada tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme.

Esinemine.	Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoiak, hingamine, diktsioon.	Oskab enda ja kaaslaste esinemist jälgida ning tagasisidestada.
Omalooming.	Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid tegevuste või vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte. Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.	Oskab kirjutada kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.
	8. klass	
Lugemine.	Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.	Oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.
Jutustamine.	Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine.	Osakab jutustada kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.
Testi tõlgendamine, analüüs, mõistmine.	Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt.	Oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele, kirjeldada teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, kirjutada teksti põhjal kokkuvõtte.
Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine.	Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Luuleteksti tõlgendamine.	Oskab autoriluulest leida rahvalaulu elemente, tunneb ära epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, suudab neid kasutada.

Esitamine.	Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.	Oskab esitada peast luule- või draamateksti, koostada ja esitada kirjandusteost tutvustava ettekande.
Omalooming.	Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti.	Oskab kirjutada tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava või jutustava teksti.
	9. klass	
Lugemine.	Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.	Oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.
Jutustamine.	Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine.	Oskab jutustada kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine.	Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. ainese leidmine teosest.	Oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele, kirjeldada teoses kujutatud tegevusaega ja –kohta.
Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine.	Ilukirjanduse põhiliigid. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.	Oskab seletada oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Esitamine.	Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon.	Oskab koostada ja esitada teost tutvustava ettekande, luuletuse.
Omalooming.	Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid.	Oskab kirjutada tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava või jutustava teksti.